

www.abuzerakbiyik.com.tr den alınmıştır.

DÜĞÜN ADETLERİ

EVLENMEYE HAZIRLIK

Şanlıurfalı genç kızlar geleneksel olarak 16-20, erkekler ise 18-25 yaşları arasında evlenirler. Ama son zamanlarda gerek kızların gerekse erkeklerden okula gidenlerde daha yüksek yaşta evlendikleri görülmektedir. Eskiden bilhassa okul okumayan genç kız 20 sını geçince evde kalmış gözüyle bakılırdı, geleneklerine sıkı sıkıya bağlı Şanlıurfalı ailelerde görücü usulü ile evlilik yapılır kız ve erkek birbirlerini görmeden evlenirler fakat bazı aileler gerek kız tarafı gerekse oğlan tarafı gençlerin birbirlerini görmelerine müsaade ederdi. Eskiden yabancılara (keriplere) kız vermezlerdi, dışarıdan da kız almazlardı bu adet şimdi sadece gurbete kız vermeme şeklinde sürmektedir. Şanlıurfa'da daha çok akraba evlilikleri yapılır. Zaten köklü aileleri araştırdığımızda birbirleri arasında ya anadan ya babadan taraf mutlaka bir akrabalık bağı çıkar köylerimizde iki erkekle iki kız kardeşini birbirleriyle değiştirilmesi suretiyle değişik tabir edilen evlenme türüne de rastlanır.

KIZ İSTEME VE SAKAL ÖPÜMÜ

Kız istemenin her yörede olduğu gibi Şanlıurfa’ımızda da bazı özellikleri vardır. Oğlan tarafı oğullarının evlenme yaşına geldiğini sezdiklerinde veya oğlanın isteği yahut çevrenin baskısıyla kız aramaya başlarlar. Önce ailedeki kızlara bakılır daha sonra mahalleye buralarda bulunmazsa dostların tavsiyesine göre başka mahallelere bakılır. Bakılan kız komşulardan sorulur, ailesi araştırılır. Kızın çok özel bir durumu yoksa, genellikle sorulan kız için kimse kötüdür demez. Hiçbir komşu komşu kızının kısmetine mani olmak istemez. Oğlan annesi ve yakınları kız evine haber vermeden giderler kızın boyuna, yürüyüşüne bakarlar ayrıca ev sahibine, sezdirmeden pencere kenarlarına halının altına kir olup olmadığına bakarlar kirliyse kız için iyi puan değildir.

Kız her yönüyle beğenilirse “Allah’ın emri Peygamberin kavliyle “istenir. Kız tarafı uygun görürse oğlan tarafına kız tarafının ziyet ve diğer isteklerinin içeren bir kağıt gönderir buna “Kesim kağıdı” denir. Bu kağıdı getirene bahşış verilir. Oğlan tarafı ya tamamını kabul ettiğini veya kendi önerilerini bildirir. İki taraf anlaşırsa oğlan tarafı kız evine bir ziyaret yapar ve kızlarını verdikleri için teşekkür eder buna yöremizde "sakal öpümü" veya "teşekkür" ziyareti denir. Bu ziyaret esnasında oğlan evi ailesi ile kız evi ailesi birbiriyle tanışmış olurlar. Kız evi sakal öpümüne gelen misafirlere, çiğköfte, tatlı, meyve gibi ikramlarda bulunur.

NİŞAN - NİKAH

Evlenmeleri uygun görülen gençler için yapılan törenlerle biride nişalanır. .Yalnız Şanlıurfa da yapılan nişanların tipik özellikleri vardır.Daha öncede belirttiğimiz gibi görücü usulü ile evlenmeler çoğunlukta olduğundan nişan törenleri kız evinde, kız için oğlan evinde ayrı ayır yapılır. Son senelerde kızın ve oğlanın birbirilerini görmelerine müsaade edilen ailelerde kızın ve oğlanın birlikte oldukları nişan törenlerinde olmaktadır. Nişanlılık dönemi çoğu zaman uzun sürer bu süre içerisinde bayram olursa nişanlı oğlan nişanlısına, üzeri süslenmiş koç gönderir, yine nişanlılık yaz aylarına rastlarsa sırğa* ile has** üzerine de çeşitli hediyeler konularak kız evine gönderilir. Kız evine gelen bu haslar konu komşuya dağıtır. Nişan töreni sırasında kız evi ve oğlan evinde çeşitli oyunlar oynanır yemekler yenir.

Nişan müddeti içerisinde nikah günü kararlaştırılır ve eş dost akrabalara haber verilir. Dini nikah kız evinde veya büyük bir salon kiralanarak yapılır. Resmi nikah ise bütün yörelerde olduğu gibidir. Dini nikaha kız ve oğlan gelmez vekalet verdikleri kişiler vasıtasıyla nikah kıyılır. Son yıllarda resmi nikahla dini nikah aynı anda yapıldığı da olmaktadır.

* Sırğa: Hayvanların üzerine eşya taşımak üzere konulan büyük heybe

**Has: Marul

GELİN HAMAMI

Cumartesi veya perşembe gününe denk gelen evliliğin on beşinci günü gelin, yine davetliler ve akrabalarla birlikte hamama götürülür. Hamama akrabalar tanıdıklar davet edilir.

gelin babasının evinden getirdiği hamam takımlarını bir bohça içerisinde getirir. Bu bohçayı açan kaymelerden biri kaynanasından bahşiş alır.

Gelin için hamamdaki taht özel olarak hazırlanır, üzerine halılar serilir, camsireden yapılmış minderler serilir el işlemeli örtüler atılır. Zeytin dalları ve mumlarla süslenir. En güzel elbisesini giyen gelin tahta oturur. Tebrikleri kabul eder.

Hamam yapıldıktan sonra davet edilen misafirlere yemek verilir.

Kayme: Hamama gelenlere ücret karşılığı hizmet eden kadın

Duvak günü

Evliliğin ikinci günü duvak günüdür o gün gelin duvağını takıp gelinliğini giyerek bir sandalyeye oturur. Yakın akraba ve tanıdık kadınlar duvağa gelirler bu gelini ilk görme anlamına da taşır.

Oğlan evinden giden bir çocuk gelinin duvağını kaçıırır ve damada götürürü. Damat duvağı kaçıran çocuğa bahşiş verir. Duvağı kaçırılan gelin elbisesini değiştirir başına bir taç takarak gelip yerinde otururu.

Duvak kaçırma sabah yapılır. Duvağa gelen akrabalar, tanıdıkları geline çeşitli altın veya giyim eşyası gibi hediyeler veriler.

Duvak günü sabah başlar akşama kadar devam eder, Öğlen üzeri Duvak yemeği ile gelenlere ziyafet verilir.

GÜVEĞİ HAMAMI

Güveği evliliğin sabahı arkadaşları tarafından evden alınarak hamama götürülür. Güveği hamama gitmeden bir gün önceden hamamcıya haber verir. Hamamcı da Damadın oturacağı tahtı hazırlar, tahtın etrafını bezer. Tahtın başlarına zeytin dalları ve mumlar kor. Güveği gelince tahta oturur ve burada misafirlerinin tebriklerini kabul eder. Hamam faslı bittikten sonra bütün arkadaşları ile birlikte hamam yemeği yenir.

SÜPHA YEMEĞİ

Düğün bittikten sonra düğüne katılanlara yemek verilir buna “süpha” yemeği denir.

Misafirlere pirinç ve kuru üzümünden hazırlanan üzmeli pilav, pirinç ve etten hazırlanan kuzu içi, pirinç ve şekerle hazırlanan zerde ikram edilir. Bu yemekleri yörede tanınan aşçılar düğün evine gelerek hazırlar. Yemekten sonrada acı kahve ve sigara ikram edilerek misafirler uğurlanır.

Süphanın yapıldığı gün mahallenin fakirleri de yemek yer, ayrıca konu komşuya da yemek dağıtılır.

Düğünden önce düğün sahibinin yakınları, düğün evine pirinç veya şeker göndererek sini sürerler, işte süpha yemeğinden bunlara yemek gönderilir. "Sini" tabir edilen tepsiler içerisinde süpha yemekleri sahanlara konularak oğlan evine "sini sürmüş" olanlara gönderilir. Evine yemek gelen de siniyi getirene bahşış verir.

GELİN GETİRME

Asbap arkası:

Damadın giyim eşyaları düğün esnasında kız evinden törenle getirilir buna asbap arkasına gitmek denir. Bir tepsiye konulmuş damadın elbisesi, iç çamaşırları, ayakkabısı, mendil ve çorabı, asbap arkasına giden geçler tarafında çalgıcılarla birlikte güle oynaya getirilir.

Konvoyun başına bulunan çocuklar getirme esnasında tekerlemeler söylerler çalgıcılar ve oyuncular her köşe başında durup fasıl yaparlar elbise gelen tepsinin içinde çiçek meyve ve şeker bulunur. Damadın bulunduğu yere gelindiğinde bozuk para şeker ve meyve yere atılır.

Gelin Getirme

Şanlıurfa'da gelin gece veya gündüz getirilebilir. Gece getirilecekse birlikte kına gecesinin yapıldığı eve gidilir. Buradan alınan gelin erkek evine şenliklerle getirilir. Bu arada yine mayalar türküler ve hoyratlar söylenir. Gündüz getirilecekse taksilerle konvoy oluşturularak gelin kız evinden alınarak damadın evine getirilir.

Gelin getirilirken konvoyun önünde olan çocuklar hep bir ağızdan;

Bahçalarda pırpırm

Yaprağı dilim dilim

Biz Ahmedi everdiğ

Hasan'a Allah kerim hala hala he..... gibi damadın isminin geçtiği dörtlükleri söylerler. Kız evine yaklaştıklarında ise

Çakmak çakmağa geldh

Kına yakmağa geldih

Ayşe dayze ağlama

Kızıi almağa geldik hala hala he... diyerek zılgıtlarla kız evine girilir. Çoğu zaman kız evinin kapısı kapalıdır. Kızın küçük kardeşi veya kapıyı tutan her kimse bahşişi almadan kapıyı açmaz.

KINA VE ASBAP GECESİ

Kına gecesi

Düğün yapılmadan bir gece önce kadınlar kendi aralarında bir gece eğlencesi yapar. Bu geceye "Kına gecesi" denir. Bu eğlencede geline kına yakılır, yenilip içilir ve çeşitli oyunlar oynanarak eğlenilir. Geline kınayı yine kirvenin hanımı yakar. Kirvenin hanımı gelinin sağ acucunun içine altın koyarak kınayı yakar. Daha önce yüzüne örtülen pembe duvak açılarak gelinin kına yakılan eline bağlanır. Kına yakılırken gelin ağlar. ağlamazsa ayıplanır. Bu esnada

Kalk gidelim

Kınayı yak gidelim

Gözzelden doymak olmaz

Yüzüne bak gidelim gibi mani okuyanlarda olur.

Kına yakarken çocukların ellerinde tepsilere dikilmiş mumlar yakılır gelinin başı üzerinde gezdirilir. Bu esnada da hep birlikte türküler söylenir

Asbap gecesi

Düğün yapılmadan bir gece önce erkekler de kendi aralarında bilhassa damadın arkadaşları ve yakınları toplanarak eğlenirler bu geceye asbap gecesi denir. Bu gecede damada elbisesi giydirilir. Asbap geceleri Şanlıurfa'nın en güzel musiki icra edildiği gecedir. Çeşitli gruplar sazları ile birlikte geceye katılıp türküler ve hoyratlar okurlar. Gece geç saatlere kadar eğlenilir. Çiğköfte ve kadayıf gibi tatlılar yemekler yenilerek gece bitirilir.

ERKEK DÜĞÜNÜ

Erkek düğünleri halk oyunlarımızın yaşatıldığı en güzel ortamlardır. Köylerimizde yapılan düğünlerle şehirde yapılan düğünler arasında farklılıklar vardır fakat biz burada köy düğünlerinden çok şehirlerde yapılan düğünlerden bahsedeceğiz.

Erkek düğünü ise bambaşka bir coşkuyla kutlanır. Düğünden birkaç gün önce dostlara ve akrabalara düğün günü haber verilir. Düğün geniş ve düzgün hayatlı(avlulu) evlerde yapılır. Düğün sahibinin evi müsait değilse bir tanıdığı evinde yapılır. Düğüne akraba ve tanıdıklardan başka maharetli oyuncular bilhassa çağrılır. Bu kişilerin gelmediği düğünler sönük geçer mahalli kıyafetler olan gabardin şalvar kırk düğme yelek kırmızı postal giymiş bu meşhur oyuncular düğün evine girince veya oyuna kalkınca damlardan erkek düğününü seyreden kadınlar zılgıt çalarlar. Düğün sahibi meşhur oyuncuları ve hatırlı kişileri en üst başa oturtur.

Düğün biraz ilerleyince daha önceden hazırladığı mendilleri oyunculara verir ve biraz da ısrarla oyuncuları oyuna kaldırır. Oyuncular davul zurna eşliğinde dörtlü değnek daha sonrada mahalli oyunlardan Düz, İki ayak, Derik, Abravi gibi halay çeşidi oyunları oynarlar. Bu mahalli oyunlardan başka keman cümbüş ve darbuka eşliğinde çiftetelli gibi oyunlar oynanır.

Kız evinden getirilen elbiseler, kirve tarafından damada giydirilir. Ve daha önce zeytin dallarıyla ve mumlarla süslenen tahta damatla kirve birlikte oturur. Gelen kahveci, çalgıcı ve aşçıya bahşişleri verilir. Düğün esnasında misafirlere sigara ve mırra denen acı kahve ikram edilir.

Düğünden sonra misafirler süpha yemeği verilir.

AVRAT (KADIN) DÜĞÜNÜ

Düğünler erkek ve kadınlar için ayrı ayrı olarak yapılır. Kadınlar için yapılan düğüne "Avrat düğüne" denir. Kız ve erkek tarafının kadınları katılır ve birlikte eğlenirler.

Şanlıurfa ilçe ve köylerimizde yapılan düğünlerle, şehir merkezinde yapılan düğünler arasında farklılıklar vardır. Biz burada şehir merkezinde yapılan düğünlerden bahsedeceğiz.

Kadınların düğünü birkaç gün önceden yakın komşu ve akrabalara duyurulur. Bu duyuru indekçiler* vasıtasıyla yaptırılır. Düğüne çağırılan, indekçiye bahşişi verilir. Kadınlar düğüne en güzel ve alımlı kıyafetlerinin ve Bilezik, ahıtma, gerdanlık, beşibirlik, kelep gibi en pahalı takılarını takarak gelirler. Takılar ve elbiseler için düğünler adeta bir gösteriş yeridir.

Eskiden kadınlar düğününde çalgı çalan kişiler genellikle ama kişilerdi. Eğer gözü gören çalgıcılar tutulmuşsa çalgıcıların önüne perde çekilirdi. Düğünler geniş avlulu evlerde yapılırdı. Şimdi bu adet devam ederken şimdi kadın düğünleri genellikle düğün salonlarında yapılmaktadır. Düğün salonlarında yapılan kadın düğünlerinde orkestra veya ince saz denilen keman cümbüş gibi sazlar çalınmaktadır. Son zamanlarda çalgıcılara perde çekme adeti kalkmıştır. Eski kadınlar düğünlerde davul zurna veya keman cümbüş ve darbukadan oluşan ekipler çalarken ve son zamanlarda orkestralar yer almaktadır. Kadınlar düğününde ekseriyetle çiftetelli oynanır. Davulla ve zurnayla dörütlü düz ve lorke yi çok iyi oynayan kadınlarda vardır.

Düğüne dinlenmek için ara verildiğinde herkes yanına mevsimine göre getirdiği meyveleri ve kavrulmuş fıstık, çekirdek, karıştırma leblebi veya kavurga** gibi çerezleri çıkarıp yerler. Yan yana oturan tanıdıklar ise getirdiklerinden birbirlerine ikram ederler.

*İndekçi: Kadın işçi

**Kavurğa: Evlerde buğdayın kavrulmasıyla yapılan, özel bir çerez.